

Norsk Mediehistorisk Forening

Årsberetning for 2021

For Norsk Mediehistorisk Forening har 2021 vært nok et år med høy aktivitet. Selv om koronapandemien preget landet gjennom mesteparten av året, har Foreningens primære virksomhet blitt rammet i nokså liten grad. Foreningen har i arbeidsåret oppnådd flere viktige resultater: et stort fagseminar med omfattende program ble avviklet i tilknytning til årsmøtet – og i tillegg utga Foreningen to fyllende utgaver av Mediehistorisk tidsskrift. Foreningen står som eier og utgiver av dette tidsskriftet – som fortsatt er det eneste i sitt slag i Norge og Norden. Bakkenfor dette drives et internt administrativt arbeid i Foreningen, som skal sørge for at alt dette er mulig å få til. Foreningen informerer både innad og utad om sin virksomhet på egne nettsider, i mail til alle medlemmer og i egne kanaler i sosiale medier.

Årsmøtet og fagseminaret i 2021

På grunn av pandemien valgte man i 2021 å arrangere Foreningens årsmøte i digital form. Slik unngikk man å spre smitte ved å samle mange mennesker på ett sted. På forhånd ble det sendt ut en zoom-lenke som åpnet et møterom på zoom kl. 17.30 den 16. mars. På denne måten maktet Foreningen å gjennomføre et vedtektsmessig korrekt årsmøte, med alle de vanlige postene som årsmøtet skal inneholde.

Tidligere samme dag, 16. mars, avholdt Foreningen sitt årlige fagseminar. Temaet denne gang var «Nordisk utenriksjournalistikk i det lange 20. århundre». Det ble også gjennomført digitalt, som et såkalt «webinar.» Det ble arrangert som et samarbeid mellom Foreningen og Avdeling for mediefag ved Høgskolen i Volda (forskergruppen «Mediene og det internasjonale samfunn») og Institutt for journalistikk og mediefag ved OsloMet (forskergruppene Medienarrasjonsgruppa (MNG) og Medier, Krig og Konflikt (MEKK)).

Seminaret var omfattende, med en lang rekke innledere, inndelt i fem tematiske bolker. Etter styreleders velkomst-hilsen var det klart for første innlegg: Hans Fredrik Dahls «The history of Foreign News», som ble opplest i hans fravær. Marie Cronquist fortsatte med «Borderline journalism: Cold War correspondence as entangled history.» Så kom Turo Uskali med «From Censoring to Self-censorship: The Work of the Finnish Moscow Correspondents 1957–1975.»

I andre del var finske Jukka Kortti først ut med «The Cold War Finnish News Journalism under the influences of Americanization and Finlandization.» Deretter presenterte Rune

Ottosen et felles arbeid med Stig A. Nohrsted under tittelen «Conflict coverage and security policy orientation: A comparative and longitudinal study of war and peace news in Norway and Sweden». Deretter presenterte Rolf Werenskjold «Samizdat in Scandinavian Journalism.»

Tredje del begynte med Heidi Kurvinen: «Gendering the history of foreign correspondents: the case of Helsingin Sanomat's Maija-Liisa Heini.» Den neste var Øystein Pedersen Dahlen og Rolf Wertenskjold, presentert av sistnevnte: «Press, Politics and PR: The Norwegian Foreign Ministry Press Office, 1919-1924.» Så fulgte Birgitte Kjos Fonn med «When foreign news became domestic, and the other way around. A study of the internationalisation of economic journalism in Norway at the end of the 20th century.» Siste innlegg i denne bolken kom fra Ginta Ieva Bikse: «Latvian Press Correspondents Oto Zeltiņš and Georgs Timuška in the Spanish Civil War.»

De to siste delene foregikk på nordiske språk. Først ut i fjerde bolk var Josef Bathika med «Danmarks Radio under Den Kolde Krig, 1945-75.» Så fulgte Margot Igland Skarpeteig med «Sosiale medier og historiske medieteoriers forklaringskraft.» Deretter kom Liv Marit Haakenstad med «Carl Søyland – den norske ildsjel i New York». Til slutt i denne bolken kom Eva Åsen Ekstrand med «Pressens utrikesrapportering om spanska inbördeskriget 1936-1939: från det lokala till det globala.»

Den femte og siste delen handlet om erfaringer fra det 20. århundres utenriksjournalistikk. Her deltok to av landets mest kjente utenrikskorrespondenter, som villig delte egne erfaringer. Først snakket Eva Bratholm om «I kjølvannet av den kalde krigen – sett fra USA.» Deretter kom NRKs mangeårige Moskva-korrespondent Hans-Wilhelm Steinfeld som snakket om «Journalistikk mot sensur», ut fra egne erfaringer fra den sovjetiske/russiske hovedstaden.

Alt i alt ble dette et fyldig program med mange bidragsytere og en bred vifte av innlegg om utenriksjournalistikken i det 20. århundre. Seminaret var denne gang åpent for innledere fra hele Norden og Baltikum, så det meste av programmet ble avholdt på engelsk. Slik har det blitt mulig for Foreningen å videreutvikle det mediehistoriske fagfeltet ved å knytte bånd til mediehistorisk interesserte kollegaer i andre land. Seminaret var fullt på høyde med det faglige nivået som har preget Foreningens årsmøteseminarer de senere år, men altså langt mer internasjonalt lagt opp. Seminarprogrammet ble planlagt og gjennomført av Birgitte Kjos Fonn og Rolf Werenskjold. Et temanummer om utenriksjournalistikken er planlagt i etterkant av dette seminaret og vil utkomme som Mediehistorisk tidsskrift nr. 1 for 2022.

Styret

Styret har hatt fire møter i året som har gått. På grunn av pandemien ble tre av dem gjennomført digitalt. Bare styremøtet den 6. desember ble et fysisk møte. Det ble avholdt i Pressens hus, der MBL nå har flyttet inn sammen med andre presseorganisasjoner. Saksgangen er slik: styreleder forbereder sakene som skal opp til behandling i styret og det skrives referat fra hvert møte. Referatet sendes alle styremedlemmer til godkjenning før det regnes som gyldig. Enkelte saker er underveis blitt behandlet på epost mellom medlemmene.

Tre medlemmer trådte ut av styret i 2021: Roy Krøvel, Trine Østlyngen og Helge Holbæk-Hanssen. Denne utskiftningen har vært noe større enn de foregående år. Styrets mangeårige sekretær, Helge Holbæk-Hansen, var blant dem som gikk ut denne gang, flere år etter at han ble pensjonert fra MBL. Inn kom tre nye navn inn: Christine Myrvang, (historiker, Handelshøyskolen BI), Alf Skjeseth (tidligere journalist og NJ-leder) og Veslemøy Rysstad (som representant for MBL). Noe arbeidsutvalg har ikke vært i funksjon, annet enn gruppen med Fonn og Werenskjold som planla årsmøteseminaret i 2021 og har arbeidet videre med det nevnte temanummeret om utenriksjournalistikken, som skal utkomme våren 2022.

Tidsskriftet

Foreningen utga – som vanlig – to utgaver av Mediehistorisk tidsskrift i arbeidsåret. Nummer 1 utkom 15. juni 2021 under tittelen «Desken var avisens hjerte.» Først skrev redaktør Birgitte Kjos Fonn en fyldig innledning om avisens hjerte. Deretter fulgte fire fagfellevurderte artikler i hoveddelen. I den første skrev seniorforskerne Per Bonde Hansen og Gudrun Rudningen om deskens rolle i avisproduksjonen i et utvalg norske aviser. I den andre skrev Veronica Årseth Ljosheim om hvordan man i dag kan tallfeste Dagbladets journalistikk. I den tredje drøftet Henrik G. Bastiansen digitale objekter som mediehistoriske kilder. I den fjerde skrev Håkon Benjaminsen om fotografen Karina Jensen og norsk fotojournalistikk i perioden 1980-1999.

I Forum-delen – som inneholder andre typer artikler – kom seks bidrag. I den første artikkelen diskuterte Henrik G. Bastiansen i hvilken grad vi kan bruke fortidens journalister som forbilder i dag. I den andre artikkelen - et bokessay - ga Birgitte Kjos Fonn en vurdering av Anders Johansens nye bok «Komme til orde. Politisk kommunikasjon 1814-1913», og den danske boken «Grov konfækt», om trykkefrihetens første periode i Danmark-Norge i årene 1770-1773. Deretter anmeldte Gudleiv Forr så UiO-professor Knut Lundbyes nye bok om medienes dekning av religion. Så fulgte et debattinnlegg som tok opp igjen spørsmålet om klima og miljø i mediehistorien etter temanummeret om dette i nr. 2 for 2020. Forskerne Trond Iversen, Anton Eliassen og Øystein Hov diskuterte her norske forskeres varslings av

klimaendringer før klimapanelet IPCC ble opprettet. Til slutt kom to presseminner. Einar Galaalen skrev om avisen Fjell-Ljom på Røros, mens Arve Løberg skrev om den gang vi hadde partipresse i Norge. Disse minneartiklene arrangeres nå som en skrivestafett der tidligere medarbeidere i presse eller andre medier skriver et personlig tilbakeblikk fra sin tid i bransjen, før de så får anledning til å utfordre en kollega til å fortsette med nye tilbakeblikk i neste nummer av tidsskriftet. Alle som skriver slike tilbakeblikk har fra 2020 blitt gitt ett års gratis medlemskap i Foreningen som takk for innsatsen. Alt i alt kom dette nummeret av Mediehistorisk tidsskrift på 166 sider.

Årets andre utgave av Mediehistorisk tidsskrift utkom den 15. november 2021. Og her var opplegget helt annerledes enn ellers. Redaktør Birgitte Kjos Fonn trådte til side og inn kom tre gjesteredaktører utenfra: fotohistoriker Jens Petter Kollhøj og Are Flågan fra Nasjonalbiblioteket, samt Anne Hege Simonsen fra journalistikkutdanningen ved OsloMet. Denne utgaven var et temanummer om «offentlig fotografi», et vidtfavnende begrep som kan brukes til å rette oppmerksomheten mot svært ulike aktører med innflytelse på politikk, kulturelle verdier og holdninger. Temartiklene i dette nummeret sprang ut av et empirisk nybrottsarbeid utført i forskningsprosjektet «Norsk fotohistorie 9. april 1940 til 22. juli 2011». Etterkrigstiden representerer et kvantitativt og kvalitativt skifte når det gjelder fotografiets rolle i offentlige sammenhenger, og det var en målsetning for dette prosjektet å forstå og språkliggjøre hvordan fotografiet har grepet inn i offentlig meningsdannelse og bidratt til felles kunnskap og forståelse. Ved å gå tett på fotografiske produksjons- og distribusjonsprosesser ville artikkelforfatterne vise fram fenomener og aktører som ofte har passert under radaren for både offentlighetsteoretisering og den vanlige mediefaglige historieskrivningen.

Først i utgaven innledet Birgitte Kjos Fonn med perspektiver på en bredere mediehistorie enn den vi til vanlig møter. Deretter skrev de tre gjesteredaktørene Jens Petter Kollhøj, Are Flågan og Anne Hege Simonsen om det offentlige fotografiet og dets mangfold i nyere publiserings- og kunnskapsprosesser. Så kom artiklene. Marthe Tones Fjellestad skrev om fotografiene fra Sydspissen fangeleir i Tromsø i 1945. Tone Svinningen skrev om Kari Berggravs fotos fra felttoget i Norge våren 1940. Olaf Knarvik skrev om Jørgen Grindes fotografier fra Midtøsten i tiden 1956-59. Nina Bratland skrev om Televerkets bruk av fotos i sitt arbeid for nøyaktighet og økonomi. Stig Storheil skrev om brefotografiene og hvilken rolle de har fått i dag. Arne B. Langeite skrev om fotos der folk viste ryggen mot kameraet. Guro Tangvalg skrev om postkort fra norsk oljeindustri siden 1970. Jens Petter Kollhøy skrev om fotografier som halvfabrikata i bokproduksjonen på 1950- og -60-tallet.

I Forum-delen skrev Henrik G. Bastiansen om hvordan to nye nordiske lærebøker i mediehistorie omtalte den nye digitale medieteknologien. Deretter fulgte to medieminner: Otto Ulseth skrev om vendepunktet i den nyere sportsjournalistikken og Jørn Jensen skrev om NRK Klassisk, som skal ha vært verdens første heldigitale radiokanal da den startet opp. Alt i alt ble dette nummeret på 186 sider. Alt arbeid med design og ombrekning av tidsskriftet ble også i 2021 utført av Endre Barstad, som nå har utført dette viktige arbeidet for Foreningen i en årrekke. Hans smakfulle design – og originale illustrasjoner – bidrar i betydelig grad til å løfte det inntrykket som leseren får av tidsskriftet.

Disse to utgavene av Mediehistorisk tidsskrift fra 2021 inneholder til sammen 352 sider med nye kunnskaper om et bredt spekter av mediehistoriske emner. Det ville blitt en temmelig fyldig bok hvis alt dette skulle vært utgitt mellom to permer. Dette viser hvor mye det faktisk er mulig å skape av nye kunnskaper på dette fagfeltet, såfremt det finnes dedikerte fagfolk som gjerne vil skrive – samt dyktige tidsskriftredaktører og en Forening som sørger for å opprettholde gunstige rammevilkår for sitt tidsskrift.

Nettsidene

Foreningens egne nettsider (mediehistorisk.no) er dens viktigste kanal ut til medlemmene og allmennheten utenom tidsskriftet. I arbeidsåret har Rannveig Revhaug fortsatt som Foreningens nettredaktør, med ansvar for å oppdatere sidene. Hun har utført et godt arbeid og har også bidratt til å holde Foreningen synlig utad i sosiale medier som Facebook og Twitter. Revhaug har utført arbeidet som timebetalt engasjement i eget enkeltpersonforetak og sender inn periodiske timeregnskap med spesifiserte arbeidsoppgaver.

Medlemstall

Foreningen har to former for medlemskap: bedriftsmedlemmer og personmedlemmer. Antall bedriftsmedlemmer lå på 131 i 2021. Det er en nedgang på kun ett medlem siden 2020. Dette betyr at antallet bedriftsmedlemmer i Foreningen holder seg stabilt, selv om vi kan registrere en ørliten nedgang de aller seneste år. Med 131 norske mediebedrifter som medlemmer sier det seg selv at store deler av medie-Norge støtter opp om Foreningens virksomhet. Foreningen har bransjen i ryggen.

Antall personmedlemmer ved utgangen av arbeidsåret var på 108. Det er en gledelig økning på 10 i forhold til 2020. Egentlig er økningen større om man tar med dem som har avsluttet sitt medlemskap eller gått bort i løpet av året. Økningen i antallet personmedlemmer skyldes flere forhold. Høsten 2021 satte vi i gang en vervekampanje med en ny brosjyre om

Foreningen. Vi fikk også omtalt Foreningens behov for nye medlemmer i Journalisten.no. Dette resulterte i flere nye personmedlemmer. Samtidig har Foreningen utvidet den ordningen som ble innført i 2020 om at de som skriver presse/medieminner får ett års gratis medlemskap i Foreningen som takk for innsatsen. Høsten 2021 ble denne ordningen – etter forslag fra styremedlem Rolf Werenskjold - utvidet til å gjelde alle som skriver i tidsskriftet. Vi inviterte derfor alle bidragsytere i begge årets utgaver av tidsskriftet inn som nye medlemmer. Flere sendte oss takkemail og var veldig glade for det. Med disse tiltakene har Foreningen snudd nedgang til oppgang også når det gjelder antall personmedlemmer. Tiltak for nyrekruttering ble varslet i årsberetningen for 2020, og nå er de altså gjennomført. De nye medlemmene er yngre og i yrkesaktiv alder, noe som er veldig bra for Foreningens fremtid. Foreningen ønsker å fortsette disse tiltakene og forventer derfor en ytterligere stigning i antallet personmedlemmer i 2022.

Økonomi

Foreningens regnskap for 2021 viser følgende resultat: driftsinntektene kom opp i 396 459, en økning på ca. 86 000 siden 2020. Samtidig sank driftskostnadene fra 443 544 i 2020 til 291 831 i 2021, altså mer enn 150 000 kroner. Dette gjorde at driftsresultatet for 2021 endte med et overskudd på 104 000, mot et underskudd på 132 000 i 2020. Dette har gjort at Foreningens egenkapital i 2021 kom opp i 433 940, en økning på over 100 000 kroner siden 2020.

Dette er svært gledelige tall. Foreningen har i 2021 klart å snu sin økonomi fra underskudd til overskudd. Og istedenfor å tære på oppspart kapital har Foreningen i 2021 faktisk kunnet øke den med et betydelig beløp. Det er flere årsaker til dette. For det første har Foreningen med vilje gjennomført en veldig nøktern budsjettering og holdt igjen på alle utgifter, som det da også ble varslet om i årsmeldingen for 2020. Styret har hatt digitale styremøter og dermed kuttet reisekostnader. Foreningen kuttet også ut direkte TV-strømming på årsmøteseminaret i 2021 og siden det ble gjennomført digitalt, sparte Foreningen også utgifter til lunsj, husleie og andre arrangementskostnader. I tillegg ble det utbetalt redaktørhonorar bare for nr. 1 dette året, mens det fotonhistoriske prosjektet bak temanummeret om offentlig fotografi (nr. 2 2021) bidro med kr. 50 000,- i støtte til utgivelsen. Ordningen med momsrefusjon for året før (altså 2020) ga Foreningen et tilbakeført beløp på hele 67 000,- kroner mot slutten av 2021.

Det er summen av alt dette som nå viser seg gjennom et sterkt forbedret driftsresultat på hele 104 000 kroner. Regnskapet for 2021 gjøres derfor opp med overskudd og Foreningens oppsparte kapital har økt tilsvarende, istedenfor den nedgangen vi har sett i årene før 2021.

Dette er svært positivt og åpner for at Foreningen står bedre rustet økonomisk for fremtiden enn en kunne frykte ut fra underskuddene fra årene før 2021.

Foreningen har laget tilsvarende ordninger for året 2022. I dette året går Holocaust-senteret inn og støtter utgivelsen av tidsskriftets nr. 2/22 med 50 000 kroner. I tillegg sparer Foreningen redaktørhonorar ved at de to gjesteredaktørene Carl Emil Vogt og Henrik G. Bastiansen utfører redaktørjobben uten noe økonomisk vederlag. På denne måten regner vi med at Foreningen fortsetter med god balanse og overskudd også i 2022. Det anbefales at Foreningen viderefører denne type samarbeid med eksterne institusjoner i fremtiden.

Organisasjonen

Det største skiftet i organisasjonen i arbeidsåret har vært de tre nye styremedlemmene Christine Myrvang, Alf Skjeseth og Veslemøy Rysstad. Ellers har det vært stor stabilitet: Birgitte Kjos Fonn har fortsatt som redaktør av Mediehistorisk tidsskrift, Rannveig Revhaug har fortsatt som nettredeaktør, Henrik G. Bastiansen har fortsatt som styreleder og Guri Hjeltnes, Jens Olai Jensen og Berit Nymann har fortsatt som valgkomite.

På grunn av pandemien har styret – med ett unntak - holdt sine møter i digital form. Det har fungert godt og spart Foreningen for reiseutgifter. Foreningen ser likevel frem til å kunne begynne å holde fysiske møter igjen, i det nye Pressens hus som åpnet i Skippergata tidlig på høsten 2021.

Arbeidsåret avsluttes med årsmøtet for 2022 som arrangeres den 7. mars. Årsmøtet gjennomføres straks etter at årsmøteseminarer for 2022 er ferdig, og i samme lokale. Temaet for årsmøteseminarer i 2022 er «Holocaust i mediene». Seminarer arrangeres som et samarbeid mellom Foreningen og HL-senteret på Bygdøy, og i deres lokaler. Ansvarlige for seminarer er historiker Carl Emil Vogt fra HL-senteret og Foreningens styreleder Henrik G. Bastiansen. Det planlegges et temanummer av Mediehistorisk tidsskrift utgitt høsten 2022, basert på innleggene fra dette seminarer. Vogt og Bastiansen blir redaktører på dette nummeret.

Arbeidsforhold og ytre miljø

Det er ingen ansatte i Norsk Mediehistorisk Forening. Styrets medlemmer arbeider idealistisk og uten noe økonomisk vederlag. Foreningen diskriminerer ikke mellom kvinner og menn og har derfor ingen spesielle likestillingstiltak. Antall kvinner og menn i styret har i flere år vært helt i balanse med tre av hver. I arbeidsåret førte utskiftningen av tre styremedlemmer likevel til at sammensetningen ble fire menn og tre kvinner. Men siden både tidsskriftredaktør og nettredeaktør også deltar på styremøtene med talerett, blir den reelle kjønnsbalansen jevnet ut,

siden begge er kvinner. Denne lille endringen i mannlig favør er en tilfeldighet og representerer ikke noe linjeskifte i Foreningens holdning til den ønskede kjønnsbalansen i styret. Foreningen forurenses ikke det ytre miljø.

Regnskapet er avlagt under forutsetning av fortsatt drift.

Oslo,

Årsberetningen er signert elektronisk.

Henrik G. Bastiansen
Styreleder

Alf Skjeseth
nestleder

John Olav Egeland
styremedlem

Kristin Brattelid
Styremedlem

Christine Myrvang
styremedlem

Veslemøy Rysstad
styremedlem

Rolf Werenskjold
Styremedlem

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Henrik Grue Bastiansen

Styreleder

Serienummer: 9578-5999-4-3185350

IP: 158.38.xxx.xxx

2022-02-10 13:41:57 UTC

John Olav Egeland

Styremedlem

Serienummer: 9578-5999-4-912182

IP: 88.88.xxx.xxx

2022-02-10 14:25:50 UTC

Rolf Werenskjold

Styremedlem

Serienummer: 9578-5997-4-1409705

IP: 158.38.xxx.xxx

2022-02-10 19:06:15 UTC

Eva Veslemøy Rysstad

Styremedlem

Serienummer: 9578-5993-4-2803845

IP: 51.175.xxx.xxx

2022-02-11 07:39:58 UTC

ALF SKJESETH

Styremedlem

Serienummer: 9578-5993-4-4445746

IP: 84.211.xxx.xxx

2022-02-12 16:38:17 UTC

Christine Myrvang

Styremedlem

Serienummer: 9578-5999-4-3503728

IP: 95.34.xxx.xxx

2022-02-14 07:41:12 UTC

Kristin Brattelid

Styremedlem

Serienummer: 9578-5999-4-1681314

IP: 82.196.xxx.xxx

2022-02-17 14:15:14 UTC

Penneo Dokumentnøkkel: U0ZSB-6I4AT-2YAIN-FE2O2-JFDBY-D87W5

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validate>